

UCHWAŁA

składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego

Dnia 19 maja 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Józef Iwulski

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca, uzasadnienie)

SSN Dawid Miąsik

SSN Maciej Pacuda

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

Protokolant Ewa Przedwojska

przy udziale Prokuratora Prokuratury Krajowej Henryki Gajdy-Kwapień

po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 maja 2016 r. zagadnienia prawnego przedstawionego do rozpoznania przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego wnioskiem z dnia 9 lutego 2016 r., BSA III-4110-2/16

Czy nauczyciel szkoły publicznej, który przejmuje prowadzenie tej szkoły jako osoba fizyczna - w trybie art. 5 ust. 5g ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (jednolity tekst: Dz. U. z 2015 r., poz. 2156 ze zm.), jest uprawniony do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia do tej szkoły na podstawie art. 5 ust. 5m tej ustawy?

podjął uchwałę:

Nauczyciel szkoły publicznej, który przejmuje prowadzenie tej szkoły jako osoba fizyczna w trybie art. 5 ust. 5g ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (jednolity tekst: Dz. U. z 2015 r., poz. 2156 ze zm.), jest uprawniony do złożenia oświadczenia o

odmowie przejścia do tej szkoły na podstawie art. 5 ust. 5m tej ustawy.

UZASADNIENIE

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego na podstawie art. 60 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 499 ze zm.) wniósł o rozpoznanie przez skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego następującego zagadnienia prawnego: *Czy nauczyciel szkoły publicznej, który przejmując prowadzenie tej szkoły jako osoba fizyczna - w trybie art. 5 ust. 5g ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 2156 ze zm.), jest uprawniony do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia do tej szkoły na podstawie art. 5 ust. 5m tej ustawy?*

Zagadnienie prawne wyłoniło się wobec rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącej wykładni art. 5 ust. 5m w związku z art. 5 ust. 5n ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 2156 ze zm.; powoływanej dalej jako ustawa o systemie oświaty albo ustawa). Zgodnie z brzmieniem art. 5 ust. 1 i 2 ustawy o systemie oświaty, szkoła może być placówką publiczną albo niepubliczną i może być prowadzona przez jednostkę samorządu terytorialnego, inną osobę prawną lub osobę fizyczną. Jednostka samorządu terytorialnego, będąca organem prowadzącym szkołę liczącą nie więcej niż 70 uczniów, na podstawie uchwały organu stanowiącego tej jednostki oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii organu sprawującego nadzór pedagogiczny, może przekazać, w drodze umowy, osobie prawnej niebędącej jednostką samorządu terytorialnego lub osobie fizycznej, prowadzenie takiej szkoły - art. 5 ust. 5g ustawy. Przejęcie szkoły przez osobę fizyczną następuje w formie umowy, której warunki określone zostały w art. 5 ust. 5h ustawy. Na jednostkę samorządu terytorialnego nałożony został obowiązek powiadomienia, w terminie 6 miesięcy przed dniem przekazania szkoły lub placówki, pracowników szkoły o terminie przekazania szkoły lub placówki, jego przyczynach, prawnych, ekonomicznych i socjalnych skutkach dla pracowników, a także nowych warunkach pracy i płacy. Nauczyciel, w terminie 3 miesięcy od uzyskania informacji, o której mowa w art. 5l, może złożyć

oświadczenie o odmowie przejścia do szkoły przejmowanej przez osobę fizyczną (art. 5 ust. 5m ustawy). Złożenie tego oświadczenia powoduje rozwiązanie stosunku pracy z przyczyn określonych w art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 191 ze zm.; dalej powoływanej jako KN lub Karta Nauczyciela), z dniem przekazania szkoły - art. 5 ust. 5n ustawy.

W praktyce występują sytuacje, w których w trybie art. 5 ust. 5g ustawy o systemie oświaty, szkołę publiczną przejmuje do prowadzenia, jako osoba fizyczna, nauczyciel tej szkoły. W związku z tym powstało pytanie, czy taki nauczyciel może złożyć oświadczenie o odmowie przejścia do tej szkoły na podstawie art. 5 ust. 5m ustawy, a w konsekwencji uzyskać prawo do odprawy z art. 20 ust. 2 KN. Na tak postawione pytanie można w orzecznictwie Sądu Najwyższego odnaleźć dwie przeciwstawne odpowiedzi. Są one zawarte w wyrokach: z dnia 28 października 2014 r., I PK 58/14 oraz z dnia 29 października 2014 r., I PK 64/14, zapadłych w identycznych stanach faktycznych. Jedyna różnica sprowadzała się tylko do tego, że inna była strona powodowa oraz dotyczyły one różnych szkół. Znajdowały się one jednak w tej samej gminie, która w obu sprawach była stroną pozwaną. Obie szkoły zostały przekazane powódkom do prowadzenia z dniem 1 września 2011 r. w trybie art. 5 ust. 5g ustawy o systemie oświaty na mocy Uchwał Rady Miejskiej w K. z dnia 24 lutego 2011 r. Obie powódki, tyle że w odstępie 3 dni, złożyły w kwietniu 2011 r. oświadczenia o odmowie przejścia do przejmowanych przez nie szkół na podstawie art. 5 ust. 5m ustawy o systemie oświaty, a następnie po około miesiącu (w maju 2011 r.) od złożenia tego oświadczenia woli każda z nich zawarła z Gminą K. umowę o przekazaniu do prowadzenia szkoły publicznej. Obie powódki dotychczas (od 1 września 1997 r.) były dyrektorkami tych szkół. Pozwana Gmina odmówiła powódkom wypłaty odprawy określonej w art. 20 ust. 2 KN, wskazując że stosunek pracy uległ rozwiązaniu z mocy porozumienia stron na podstawie art. 23 ust. 4 pkt 1 KN. W obu sprawach Sąd Rejonowy w O. przyjął, że złożenie przez powódki oświadczeń, o których mowa w art. 5 ust. 5m ustawy o systemie oświaty doprowadziło do rozwiązania stosunku pracy na podstawie art. 20 ust. 1 KN, a tym samym powódki uzyskały prawo do odprawy z art. 20 ust. 2 KN. W wyniku apelacji Gminy K. w obu sprawach Sąd Okręgowy w K. zmienił zaskarżone wyroki i

powództwa oddalił. Obie powódki wywiodły w swoich sprawach kasacje, zawierające identyczne zarzuty i ich uzasadnienie.

Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w dniu 28 października 2014 r. w sprawie I PK 58/14 uchylił wyrok Sądu Okręgowego w K. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, zaś skład Sądu Najwyższego orzekający w dniu 29 października 2014 r. w sprawie I PK 64/14 oddalił skargę kasacyjną. W sprawie I PK 58/14 Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że przekazanie prowadzenia szkoły osobie fizycznej, które według art. 59 ust. 9 ustawy o systemie oświaty jest równoznaczne z likwidacją dotychczasowej formy organizacyjno-prawnej szkoły, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (obecnie ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 885 ze zm.), nie można utożsamiać z likwidacją dotychczasowego pracodawcy. Przy zachowanej tożsamości podmiotowej dochodzi jedynie do modyfikacji formy organizacyjno-prawnej funkcjonowania szkoły, dodatkowo jednak przyjęcie w przepisie art. 59 ust. 9 ustawy o systemie oświaty fikcji prawnej, polegającej na utożsamieniu „przekazania” z „likwidacją”, uruchamia konsekwencje wynikające z ustawy o finansach publicznych. Konsekwencję tej konstrukcji przewiduje między innymi art. 12 ust. 4 ustawy o finansach publicznych, na podstawie którego trzeba uznać, że należności i zobowiązania „zlikwidowanej” szkoły przejmuje urząd odpowiedniej jednostki samorządu terytorialnego, a nie nowy prowadzący szkołę. Następnie w sprawie I PK 58/14 wywieziono, że skoro prawo do odprawy powódka wywodziła z art. 5 ust. 5m w związku z art. 5 ust. 5n ustawy o systemie oświaty oraz z art. 20 ust. 1 KN, które przewidują, że odmowa przejścia do szkoły przejmowanej do prowadzenia przez osobę fizyczną jest równoznaczna z rozwiązaniem stosunku pracy z przyczyn określonych w art. 20 ust. 1 KN, to zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy ma interpretacja określenia „odmowa przejścia”. W ocenie Sądu Najwyższego jest oczywiste, że termin ten jest równoznaczny z brakiem zamiaru świadczenia pracy w ramach stosunku pracy w szkole, która będzie prowadzona przez inny podmiot. W rezultacie pracownik zmuszony jest dokonać wyboru, między dalszym trwaniem zatrudnienia w szkole (jednak prowadzonej przez inny podmiot) albo rozwiązaniem stosunku pracy, z konsekwencjami

wynikającymi z art. 20 ust. 1 KN. Decydujące jest przesądzenie, czy „odmowę przejścia” w rozumieniu art. 5 ust. 5m ustawy o systemie oświaty należy utożsamiać wyłącznie z brakiem zamiaru kontynuowania stosunku pracy w szkole przejętej do prowadzenia przez osobę fizyczną, czy też należy nadać jej szersze znaczenie, obejmujące również inne formy świadczenia pracy. Pierwsza interpretacja jest korzystna dla powódki, gdyż abstrahuje od przyjętej przez nią roli osoby prowadzącej szkołę. Druga, prowadziłaby do uznania, że oświadczenie skarżącej złożone w kwietniu 2011 r. nie mieściło się w ramach wytyczonych przez art. 5 ust. 5m ustawy o systemie oświaty (z uwagi na faktyczne przejście do przejętej szkoły i wykonywanie nadal obowiązków dyrektora szkoły). Zdaniem składu Sądu Najwyższego orzekającego w sprawie I PK 58/14, dylemat ten należy przesądzić na korzyść pierwszego rozwiązania, gdyż przemawia za tym szereg argumentów. Najważniejszy z nich łączy się z relacją zachodzącą między art. 5 ust. 5m i art. 5 ust. 5n ustawy o systemie oświaty. Wyłączną konsekwencją złożenia oświadczenia o odmowie przejścia jest rozwiązanie stosunku pracy z przyczyn określonych w art. 20 ust. 1 KN. Skoro „odmowa przejścia” jest równoznaczna tylko z rozwiązaniem stosunku pracy, to nie jest wykluczone złożenie oświadczenia w trybie art. 5 ust. 5m ustawy przez pracownika, który po przejściu nie będzie związany ze szkołą stosunkiem pracy. Dlatego konstrukcja „odmowy przejścia” ma zastosowanie również w przypadku przekształcenia zatrudnienia pracowniczego w prowadzenie szkoły jako osoba fizyczna. Skoro złożenie oświadczenia o odmowie przejścia jest równoznaczne z rozwiązaniem stosunku pracy z przyczyn wymienionych w art. 20 ust. 1 KN (a nauczyciel przejmujący szkołę jest uprawniony do jego dokonania), to oczywiste jest, że dochodzi do spełnienia przesłanek z art. 20 ust. 2 KN. Nietypowość sytuacji powódki nie jest wystarczającą przyczyną do przełamania zasady pierwszeństwa wykładni językowej. Ta zaś prowadzi do wniosku, że każdy nauczyciel, który złoży oświadczenie wymienione w art. 5 ust. 5m ustawy o systemie oświaty doprowadza do rozwiązania stosunku pracy, które jest zrównane z zakończeniem zatrudnienia w trybie art. 20 ust. 1 KN, co powoduje wypełnienie przesłanek nabycia prawa do odprawy nauczycielskiej. Tym samym w tezie wyroku z dnia 28 października 2014 r., I PK 58/14 przyjęto, że „odprawa uregulowana w art. 20 ust. 2 Karty Nauczyciela przysługuje nauczycielowi, który

rozwiązuje stosunek pracy w trybie art. 5 ust 5n ustawy z dnia 7 września 1999 r. o systemie oświaty (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.), a następnie jako osoba fizyczna przejmuje do prowadzenia szkołę, w której był zatrudniony na podstawie umowy wskazanej w art. 5 ust. 5g ustawy o systemie oświaty”.

Odmienne stanowisko w sprawie wykładni art. 5 ust. 5m w związku z art. 5 ust. 5n ustawy o systemie oświaty Sąd Najwyższy zajął w wyroku z dnia 29 października 2014 r., I PK 64/14. W tezie tego judykatu wskazano bowiem, że: „nauczyciel szkoły publicznej, który przejmuje prowadzenie tej szkoły jako osoba fizyczna - w trybie art. 5 ust. 5g ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.), nie jest uprawniony do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia do tej szkoły na podstawie art. 5 ust. 5m tej ustawy i nie nabywa prawa do odprawy pieniężnej przewidzianej w art. 20 ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 191)”. W uzasadnieniu tego orzeczenia wywiedziono, iż nauczyciel, który przejmuje szkołę publiczną do prowadzenia jako osoba fizyczna, nie jest objęty hipotezą normy art. 5 ust. 5m ustawy o systemie oświaty, gdyż taki wniosek wypływa z wykładni językowej i systemowej zwrotu „przejście do szkoły”. Nie ma podstaw, aby twierdzić, że w przepisie tym chodzi wyłącznie o tych nauczycieli, którzy mogą przejść do przejmowanej szkoły jako pracownicy, gdyż „przejście do szkoły” należy rozumieć, jako możliwość bycia w tej szkole także drugą stroną stosunków pracy, a więc pracodawcą. Ustawodawca żadnego ograniczenia nie wprowadził. Nie ma wątpliwości, że z chwilą przejęcia szkoły, osoba fizyczna staje się jednocześnie organem prowadzącym oraz pracodawcą dla zatrudnionych w szkole pracowników. Z faktu tego wynika, że osoba taka nie może być pracownikiem szkoły, którą prowadzi, ze względu na brak możliwości jednoczesnego występowania w roli pracodawcy i pracownika (z uwagi na brak podporządkowania będącego elementem konstrukcyjnym stosunku pracy w rozumieniu art. 22 § 1 k.p.). Za ukształtowany w orzecznictwie, na gruncie art. 3 k.p., uznać należy pogląd, że pracodawcą jest osoba fizyczna prowadząca działalność, a nie prowadzone przez nią przedsiębiorstwo jako zespół zorganizowanych składników materialnych i niematerialnych przeznaczonych do

prowadzenia działalności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 2003 r., I PK 284/02, OSNP 2004 nr 17, poz. 297). Zapatrywania te odnoszą się do sytuacji prowadzenia szkoły przez osobę fizyczną, gdyż to ona, a nie szkoła, jest pracodawcą w rozumieniu art. 3 k.p. Innymi słowy, powódka „przeszła” ze szkoły, w której była pracownikiem, do przejętej szkoły, w której została pracodawcą. Prawidłowe odczytanie art. 5 ust. 5m ustawy o systemie oświaty prowadzi do wniosku, że nauczyciel, który już złożył oświadczenie woli o zamiarze przejęcia szkoły do prowadzenia jako osoba fizyczna, nie jest adresatem normy, która upoważnia nauczycieli do złożenia oświadczenia o „odmowie przejścia” do tej szkoły, gdyż są to sytuacje wzajemnie wykluczające się. Skoro nauczyciel podejmuje decyzję o przejęciu szkoły do prowadzenia, to jednocześnie postanawia o przejściu do tej szkoły (w charakterze pracodawcy), a zatem jest wykluczony z kręgu osób uprawnionych do złożenia oświadczenia, że do przejmowanej szkoły nie przechodzi. Uznanie przeciwne musiałoby prowadzić do konkluzji, że ustawodawca upoważnił adresata normy do złożenia oświadczenia niezgodnego z prawdą, a to z kolei kłóci się z założeniem racjonalnego działania prawodawcy. Konsekwencją przyjęcia poglądu, że powódka podejmując decyzję o przejęciu szkoły nie była już w kręgu osób uprawnionych do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia do szkoły przejmowanej jest uznanie bezskuteczności tego oświadczenia. Oświadczenie to nie wywołało skutku określonego w art. 5 ust. 5n ustawy o systemie oświaty (rozwiązania stosunku pracy z przyczyn określonych w art. 20 ust. 1 KN z dniem przekazania szkoły). W stosunku do nauczyciela, który będąc pracownikiem szkoły publicznej przejmuje ją i staje się pracodawcą można rozważać, przyjęcie konstrukcji wygaśnięcia stosunku pracy, gdyż art. 26 Karty Nauczyciela nie zawiera zamkniętego katalogu przypadków, w których dochodzi do wygaśnięcia stosunku pracy. Przepis art. 63 k.p. znajduje zaś w związku z art. 91c ust. 1 Karty Nauczyciela zastosowanie do nauczycieli. Okoliczności faktyczne rozpatrywanej sprawy, zdaniem Sądu Najwyższego, wskazują jednak, że sposób rozwiązania stosunku pracy powódki był inny. Doszło bowiem do niego, jak przyjął Sąd drugiej instancji, wskutek porozumienia stron, gdyż tak należy wyklądać oświadczenia woli stron sporu, w szczególności w odniesieniu do zawarcia umowy o przejęcie szkoły oraz uzgodnień towarzyszących tej czynności. Rozwiązanie

stosunku pracy z powódką w trybie art. 20 ust. 1 KN nie nastąpiło ani przez złożenie oświadczenia woli o rozwiązaniu, ani wobec złożenia przez powódkę oświadczenia o odmowie przejścia do szkoły przejmowanej, gdyż było ono bezskuteczne, toteż nie nabyła ona prawa do odprawy pieniężnej na podstawie art. 20 ust. 2 KN. Co do braku prawa do odprawy znalazła się więc w takiej samej sytuacji, jak pozostali nauczyciele, którzy przeszli do szkoły przekazanej.

Skład powiększony Sądu Najwyższego zważył, co następuje:

1. Nauczyciele mają swoje indywidualne i szczególne prawo do rozwiązania stosunku pracy, gdy jednostka samorządu terytorialnego, będąca organem prowadzącym szkołę, przekazuje, w drodze umowy, osobie fizycznej, prowadzenie takiej szkoły. Jednostka samorządu terytorialnego powiadamia wówczas, w terminie 6 miesięcy przed dniem przekazania szkoły do prowadzenia osobie fizycznej, pracowników szkoły oraz zakładową organizację związkową o terminie przekazania szkoły, jego przyczynach, prawnych, ekonomicznych i socjalnych skutkach dla pracowników, a także nowych warunkach pracy i płacy. Nauczyciel, w terminie 3 miesięcy od uzyskania tej informacji, może złożyć oświadczenie o odmowie przejścia do szkoły przejmowanej do prowadzenia przez osobę fizyczną. Złożenie oświadczenia powoduje rozwiązanie stosunku pracy z przyczyn określonych w art. 20 ust. 1 KN, z dniem przekazania szkoły, chyba że nauczyciel do dnia rozwiązania stosunku pracy wyrazi zgodę na przeniesienie do innej szkoły lub placówki prowadzonej przez daną jednostkę samorządu terytorialnego (art. 5 ust. 5g, 5l, 5m, 5n ustawy o systemie oświaty). To szczególne prawo do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia do szkoły przejmowanej do prowadzenia przez osobę fizyczną ze skutkiem rozwiązania stosunku pracy wynika z mogącej wystąpić (przewidywanej) zmiany warunków zatrudnienia, w szczególności płacowych. Osoba fizyczna, która przejęła szkołę, na podstawie umowy z jednostką samorządu terytorialnego, z dniem przejęcia szkoły jest obowiązana zaproponować nauczycielom na piśmie nowe warunki pracy i płacy oraz wskazać termin, nie krótszy niż 7 dni, do którego nauczyciele mają złożyć oświadczenia o przyjęciu lub odmowie przyjęcia proponowanych warunków. Odmowa przyjęcia nowych

warunków pracy i płacy, powoduje rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem z upływem 3 miesięcy od dnia, do którego nauczyciel miał złożyć oświadczenie. Do nauczyciela, który odmówił przyjęcia nowych warunków pracy i płacy, stosuje się odpowiednio przepisy o rozwiązywaniu stosunków pracy z przyczyn leżących po stronie pracodawcy (art. 5 ust. 5o i 5p ustawy o systemie oświaty). Występują więc dwa etapy, mogące doprowadzić do rozwiązania nauczycielskiego stosunku pracy. Pierwszy etap, gdy nauczyciel sam decyduje o stosunku pracy, choć nie zna jeszcze szczegółowych warunków zatrudnienia jakie będzie miał po przekazaniu szkoły do prowadzenia osobie fizycznej, gdyż to nie ona informuje go o nowych warunkach pracy i płacy, lecz tylko jednostka samorządu terytorialnego (art. 5 ust. 5l ustawy o systemie oświaty). Drugi etap, to okres już po przejęciu szkoły przez osobę fizyczną do prowadzenia, gdyż o warunkach zatrudnienia decyduje ta osoba. Wówczas warunki zatrudnienia proponowane na dalszy czas powinny mieć już konkretny wymiar. Rozwiązanie przyjęte w ustawie nie daje nauczycielowi pewności, przed przekazaniem szkoły osobie fizycznej, czy zmiana warunków zatrudnienia będzie korzystna czy niekorzystna. Informacja jednostki samorządu terytorialnego o nowych warunkach pracy i płacy może być ogólna i sprowadzać się do stwierdzenia, że warunki te zaproponuje osoba, która przejęła szkołę do prowadzenia. Nauczyciel może jednak zakładać (przypuszczać), że zmiana ta nie musi być korzystna. Wnioskować o tym można na podstawie samej przyczyny przekazania szkoły do prowadzenia osobie fizycznej. Warunki finansowania oparte na dotacji i mniejsza liczba uczniów uzasadniają likwidację niektórych szkół, jednak zważając na określony interes społeczny, szkoły publiczne nie są likwidowane, lecz są przekazywane do prowadzenia przez osoby fizyczne.

2. W przedstawionym zagadnieniu chodzi o etap pierwszy, czyli o przewidziane w ustawie uprawnienie nauczyciela do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia do szkoły przejmowanej do prowadzenia przez osobę fizyczną. To indywidualne (prawokształtujące) uprawnienie nauczycieli ma swe uzasadnienie w istotnym ograniczeniu, w dalszym zatrudnieniu, stosowania do nich regulacji ustawy Karta Nauczyciela. Otóż nauczyciele zatrudnieni w szkołach publicznych prowadzonych przez osoby fizyczne podlegają Kartie Nauczyciela tylko w zakresie w niej określonym, a ten nie jest pełny. Karta stosowana jest wówczas w

ograniczonym zakresie (art. 91b ust. 2 w związku z art. 1 ust. 2 pkt 2 KN). Nauczyciele mogą utracić na podstawie wskazanej wyżej propozycji, określającej nowe warunki pracy i płacy, dotychczasowe warunki pracy i płacy (art. 5 ust. 5o i 5p ustawy o systemie oświaty). Uzasadnione jest zatem stwierdzenie, że jest to zasadnicza przyczyna (kauza) przyjętego w ustawie o systemie oświaty uprawnienia do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia do szkoły przejmowanej do prowadzenia przez osobę fizyczną. Nauczyciel może zatem sam zdecydować, czy rozwiązać stosunek pracy na mocy tego oświadczenia z dniem przekazania szkoły czy też dalej pozostawać w zatrudnieniu i przyjąć zmianę warunków zatrudnienia proponowaną w szkole po jej przekazaniu do prowadzenia innemu organowi prowadzącemu. Decyzja nauczyciela stanowi wówczas samodzielną podstawę rozwiązania nauczycielskiego stosunku pracy. Przyczyna rozwiązania stosunku pracy nie jest zatem abstrakcyjna i konsekwentnie określone uzasadnienie materialne ma również prawo do odprawy (art. 5 ust. 5n ustawy o systemie oświaty), skoro nauczyciel może zasadnie kierować się obawą o utratę dotychczasowych warunków zatrudnienia wynikających z Karty Nauczyciela.

3. Z określonego w ustawie uprawnienia do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia (art. 5 ust. 5m) nie jest wyłączony nauczyciel, będący także dyrektorem szkoły, który przejmuje prowadzenie szkoły jako osoba fizyczna. Nieuprawnione jest wnioskowanie, że skoro przejmuje szkołę, to nie jest uprawniony do złożenia tego oświadczenia i w konsekwencji do otrzymania odprawy. W tym przedmiocie zakresy regulacji ustawy nie są wspólne i nie wynika z nich takie ograniczenie. Pierwsza i podstawowa regulacja obejmuje przekazanie przez jednostkę samorządu terytorialnego szkoły publicznej do dalszego prowadzenia przez osobę fizyczną. Druga regulacja dotyczy sytuacji pracowników w związku z tym przekazaniem. Przedmiotem i celem pierwszej regulacji jest przekazanie szkoły innemu podmiotowi prowadzącemu, natomiast przedmiotem i celem drugiej regulacji jest unormowanie stosunków pracy pracowników, w tym nauczycieli. To, że nauczyciel jest osobą, która przejmuje szkołę do prowadzenia nie oznacza, że ustawa pozbawia go uprawnienia do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia do przejmowanej szkoły. Ta druga sytuacja dotyczy tylko sfery stosunku pracy. Nie ma przepisu, który uzależniałby realizację tego uprawnienia od

nieprzyjęcia szkoły do prowadzenia przez nauczyciela. Nie zachodzi też kolizja temporalna, gdyż stosunek pracy rozwiązuje się z dniem przekazania szkoły. Wówczas prowadzenie szkoły przejmuje osoba, która nie jest już nauczycielem pozostającym w stosunku pracy. Krąg osób uprawnionych do przejęcia szkoły do prowadzenia nie jest zawężony tylko do nauczycieli tej szkoły. Wskazanie na nauczyciela, będącego nawet dyrektorem szkoły, jako na osobę, która przejmie prowadzenie szkoły może być wynikiem różnych przesłanek (najczęściej prakseologicznych). Taki wybór tej osoby (nauczyciela) przez jednostkę samorządu terytorialnego nie powinien wyróżniać jej „negatywnie”. Po przejęciu szkoły osoba ta jest organem prowadzącym w miejsce dotychczasowego organu (jednostki samorządu terytorialnego); może być także jej dyrektorem (art. 36a ust. 3 ustawy o systemie oświaty), a nawet uczyć w tej szkole. Należy więc rozróżnić cele, funkcje i zakresy przedmiotowe obu regulacji, czyli pierwszej dotyczącej przejęcia szkoły przez osobę fizyczną do prowadzenia w roli organu prowadzącego, od drugiej dotyczącej uprawnienia nauczyciela do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia do przejmowanej szkoły. Prowadzenie szkoły przez organ prowadzący, to rola odrębna od stosunku pracy nauczyciela. Organ prowadzący ma inne zadania niż nauczyciel. Organ prowadzący odpowiada za działalność szkoły i ma szereg samodzielnych obowiązków w tym zakresie (zob. choćby art. 5 ust. 7 ustawy o systemie oświaty). W przedstawionym zagadnieniu nie mamy sytuacji (nie wystąpiła w sprawach objętych wyrokami Sądu Najwyższego), w której nauczyciel przejmujący szkołę w ogóle nie składał oświadczenia o odmowie przejścia. Jednak nawet wówczas należałoby odróżniać nauczyciela, dyrektora, organ prowadzący i samą szkołę. Każdemu z tych podmiotów przypisany jest odrębny status i rola.

4. Przedstawione zagadnienie to pytanie o wykładnię prawa powszechnego (ustawy), a ściślej czy jest norma, która uzasadniałaby odpowiedź negatywną. Punktem odniesienia dla pytania są niewątpliwie wykładnia i stosowanie prawa przyjęte w wyroku Sądu Najwyższego z 29 października 2014 r., w sprawie I PK 64/14, gdyż to z niego wynika teza, że nauczyciel, będący także dyrektorem szkoły, który przejmuje szkołę do prowadzenia jest wyłączony z kręgu nauczycieli uprawnionych do złożenia oświadczenia woli o odmowie przejścia do tej szkoły.

Uzasadnienie negatywnej odpowiedzi ma wynikać przede wszystkim z tego, że nauczyciel przejmujący szkołę do prowadzenia staje się pracodawcą w miejsce szkoły (dotychczasowego pracodawcy). Zwrot „o odmowie przejścia” do szkoły publicznej przejmowanej do prowadzenia przez osobę fizyczną, użyty w art. 5 ust. 5m ustawy, ujęto więc szerzej niż zakres indywidualnego stosunku pracy, obejmując nim również zmianę podmiotową po stronie pracodawcy. Skoro w ten sposób dochodzi do przejścia (przejęcia szkoły), to wykluczone ma być uprawnienie do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia. Takie wnioskowanie nie znajduje aprobaty, przede wszystkim ze względu na wskazane wyżej samodzielne i indywidualne uprawnienie każdego nauczyciela do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia, czyli również nauczyciela, który przejmie szkołę do prowadzenia. Uprawnienie to ma swe źródło w potencjalnym a nawet przewidywalnym pogorszeniu warunków zatrudnienia. O skorzystaniu z uprawnienia decyduje tylko nauczyciel, bo z mocy ustawy przysługuje mu indywidualne prawo kształtujące w tym zakresie. Przekazanie szkoły osobie fizycznej przez jednostkę samorządu terytorialnego oparte jest natomiast na zobowiązaniu (umowie). Nie ma wówczas kolizji obu regulacji. Z ustawy nie wynika podmiotowe wyłączenie nauczyciela, który przejmuje szkołę do prowadzenia, z kręgu nauczycieli uprawnionych do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia. Nauczyciel, który przejmuje szkołę do prowadzenia jest w takiej samej sytuacji jak inni nauczyciele w zakresie przysługującego im uprawnienia do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia do przejmowanej szkoły. Pracodawca wszystkich nauczycieli traktuje więc jednakowo. Nie jest tak, że warunkiem przekazania szkoły osobie fizycznej jest zaniechanie przez nią złożenia oświadczenia o odmowie przejścia lub rozwiązanie stosunku pracy na innej podstawie niż wynikająca z art. 5 ust. 5m i 5n. Zwrot „przejście do szkoły” ma swe znaczenie tylko w kontekście regulacji z art. 5 ust. 5m i ust. 5n, czyli co do rozwiązania albo nierozwiązania nauczycielskiego stosunku pracy. Nie dotyczy objęcia przez nauczyciela przejmowanej szkoły.

5. Wnioskowanie odmienne nie jest uprawnione także dlatego, że pracodawcą jest nadal szkoła a nie osoba fizyczna (nauczyciel), która przejmuje szkołę do prowadzenia jako organ prowadzący. Przejęcie szkoły w tej roli nie

oznacza, że przejmujący staje się pracodawcą. Rozwiązanie stosunku pracy z mocy oświadczenia o odmowie przejścia z chwilą przekazania szkoły oznacza, że nie ma znaczenia pierwszoplanowego przesądzenie, kto jest pracodawcą po przekazaniu szkoły osobie fizycznej. Niemniej, pracodawcą nie jest osoba fizyczna przejmująca szkołę jako organ prowadzący, lecz sama szkoła (art. 3 k.p.). Organ prowadzący nie jest pracodawcą. Pracodawcą jest nadal szkoła, jednak nie ta sama, gdyż inny jest już choćby jej organ prowadzący. Podmiotowość szkoły jako pracodawcy potwierdza to, że szkoła jest nadal szkołą publiczną, której osoba fizyczna jako organ prowadzący nie może zlikwidować. Szkoła jest tym podmiotem, który realizuje zadanie własne gminy i podlega kontroli w zakresie określonym w ustawie (art. 7 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jednolity tekst: Dz.U z 2016 r., poz. 446); art. 7 i art. 17 ustawy o systemie oświaty). Przekazana w umowie szkoła zachowuje status szkoły publicznej, a zmienia się jej forma organizacyjno-prawna, gdyż organem prowadzącym staje się osoba fizyczna. Zgodnie z art. 5 ust. 5i ustawy o systemie oświaty do przejętej szkoły stosuje się przepisy dotyczące szkół publicznych prowadzonych przez osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego lub osoby fizyczne (z wyjątkiem art. 58 ust. 3-5). W rezultacie szkoła traci formę zakładu budżetowego a zasady prowadzenia przez nią gospodarki finansowej, w tym wynagradzania nauczycieli, określa nowy organ prowadzący na podstawie art. 80 ust. 1 ustawy o systemie oświaty. Szkoła otrzymuje nadal dotacje przekazywane przez jednostkę samorządu terytorialnego na jej rachunek bankowy (art. 80 ust. 3 i ust. 3c ustawy o systemie oświaty). W razie rezygnacji przez osobę fizyczną z prowadzenia szkoły gmina ma obowiązek przejąć prowadzenie szkoły i może to nastąpić w każdym czasie (art. 5 ust. 5k ustawy o systemie oświaty). Osoba która przejmuje szkołę do prowadzenia może być jej dyrektorem (art. 36a ust. 3 ustawy o systemie oświaty).

6. Brak akceptacji dla wykładni przyjętej w sprawie I PK 64/14 ma uzasadnienie nie tylko w systemowym rozróżnieniu statusu nauczyciela i organu prowadzącego szkołę. Nauczyciel składa oświadczenie o odmowie przejścia swojemu dotychczasowemu pracodawcy (szkole). Z ustawy nie wynika zakaz ponownego zatrudnienia w szkole nauczyciela, który uprzednio złożył oświadczenie o odmowie przejścia do szkoły przejmowanej do prowadzenia przez osobę

fizyczną. Sytuacja nauczycieli w zakresie uprawnienia do złożenia oświadczenia i rozwiązania stosunku pracy jest jednakowa. Natomiast w aspekcie oceny wartościującej nie powinno być uznane za niesprawiedliwe uzyskanie odprawy przez nauczyciela przejmującego szkołę do prowadzenia. Jeśli prawa tego nie mają nauczyciele, którzy nie składają oświadczenia o odmowie przejścia, to nie znaczy, że rozwiązanie prawne jest niesprawiedliwe. Sprawiedliwość nie musi polegać na odjęciu uprawnienia lecz może wyrażać się w przyznaniu uprawnienia tym, którzy go nie mają. Innymi słowy, skoro nauczyciele muszą liczyć się z utratą uprawnień z Karty Nauczyciela w związku z przejściem do szkoły prowadzonej przez osobę fizyczną, to określoną kompensatą tej sytuacji mogłaby być odprawa pieniężna przyznawana tym nauczycielom nawet bez rozwiązania stosunku pracy. Niesprawiedliwości nie można uzasadniać tym, że osoba przejmująca szkołę do prowadzenia zachowuje dalej określone źródło utrzymania. Nauczyciel, który przejmuje szkołę do prowadzenia zmienia swoją sytuację. Nie pozostaje już w stosunku pracy i ma zasadniczo inne zadania. Jeżeli nauczyciel, będący także dyrektorem szkoły, zamierza przejąć ją do prowadzenia jako organ prowadzący, to nawet powinien złożyć oświadczenie o odmowie przejścia do przejmowanej szkoły i rozwiązać w tym trybie stosunek pracy, gdyż likwiduje to potencjalną kolizję interesów wynikającą z nierozwiązanego stosunku pracy i jednocześnie sprawowania funkcji organu prowadzącego. Jeśli stosunek pracy ulega wcześniej rozwiązaniu, to nie trzeba też poszukiwać podstawy rozwiązania stosunku pracy (*per analogiam*), gdyż ustawa wyraźnie stanowi, że złożenie oświadczenia powoduje rozwiązanie stosunku pracy z dniem przekazania szkoły (art. 5 ust. 5n). Osoba prowadząca szkołę ma samodzielny tytuł ubezpieczenia jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność (art. 8 ust. 6 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 121)). Prowadzenie przez nią szkoły nie jest też działalnością gospodarczą (art. 83a ust. 1 ustawy o systemie oświaty).

Podsumowując, uzasadniona jest odpowiedź, że nauczyciel szkoły publicznej, który przejmuje prowadzenie tej szkoły jako osoba fizyczna w trybie art. 5 ust. 5g ustawy o systemie oświaty, jest uprawniony do złożenia oświadczenia o odmowie przejścia do tej szkoły na podstawie art. 5 ust. 5m tej ustawy, jako że

ustawa nie wyłącza tego uprawnienia ani pochodnego prawa do odprawy z tej przyczyny, że szkołę do prowadzenia przejmuje jej były nauczyciel.

Z tych motywów podjęto uchwałę jak w sentencji.

eb